

DIOSCORIDES VE MATERIA MEDICASİ

DIOSCORIDES AND DE MATERIA MEDICA

Serpil DEMİRCİ KAYIRAN¹

ÖZET

Pedanius Dioscorides, MS XL yılında Anavarza'da doğmuş tıp hekimi ve eczacı ve botanikçidir. Dioscorides, Tarsus'ta ve İskenderiye'de tıp eğitimi almış, Roma ordularında askeri hekim olarak görevlendirilmiştir. Dünyanın bilinen en eski sistematik tıp ve eczacılık kitaplarından biri olan De Materia Medica'nın yazarıdır. Materia Medica 5 ciltten oluşan, 600'den fazla bitkisel, 35 hayvansal ve 100 kadar da madensel drogun yer aldığı bir eserdir. Dioscorides bu eserinde tıbbi bitkilerin botanik özellikleri, tıbbi kullanım amaçları ve şekilleri, yan etki ve dozajları gibi bilgilere yer vermiştir. Bu eser öncelikle Grekçe yazılmış, daha sonraki yüzyıllarda Latince, Süryanice ve Arapça dillerine çevrilmiştir.

ABSTRACT

Pedanius Dioscorides, born c. XL AD in Anavarza, was a Greek physician, pharmacist, botanist. Dioscorides, trained in medicine in Alexandria and in Tarsus, appointed as a military physician in Rome. He was the author of the De Materia Medica, that is one of the oldest systematical medical and pharmaceutical book in the world. In the De Materia Medica (5 volumes) includes information such as botanical characteristics, and forms the purposes of medical use, side effects, dosage of more than 600 herbal, 35 animal and 100 mineral drugs. The book was primarily written in Greek, then it was translated into Latin, Syriac and Arabic languages.

GİRİŞ

Pedanius Dioscorides MS 40-90 yılları arasında yaşadığı düşünülen Adana'nın şuan Dilekkaya ismiyle anılan bölgesinde bulunan antik Anavarza (Anazarba)'da yaşamış bir hekim, eczacı ve botanikçidir. İslam dünyasında Skorrides, Skoridos, Diskoridis, ve Zizkorides adlarıyla bilinir. Dioscorides hekim olmasının yanında botanik bilimiyle de uğraşmıştır. Dioscorides döneminde Tarsus, eczacılık ve farmakoloji bilimleri yönünden çok önemli bir merkezdi. Dioscorides, çalışmalarında Tarsus'ta bulunan Alexandria kütüpha-

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Eczacılık Meslek Bilimleri Bölümü, Farmasötik Botanik AD., sdemirci@cu.edu.tr.

KAYNAKLAR

- Ataç & Yıldırım 2004 Ataç, A., Yıldırım, V., "Osmanlı Hekimleri ve Dioscorides'in De De Materia Medica'sı", Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 15.
- Alan 2012 Alan, S., et al. Traditional health practices in mountain, plain and seaside regions of Adana in Turkey. Indian Journal of Traditional Knowledge 11(4): 593-601.
- Altay & Karahan 2012 Altay, V., Karahan, F. Tayfur Sökmen kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi 2(7): 13-28.
- Anderson 1977 Anderson, F.J. An Illustrated History of Herbals. New York: Columbia University Pres.
- Bayat 2003 Bayat, A.H. Tıp Tarihi. İzmir.
- Baytop 2004 Baytop, A. Türkiye'de Botanik Tarihi Araştırmaları. Ankara: Tübitak Yayınları,
- Baytop & Mat 2001 Baytop, T., Mat, A. (haz.), "Türk Eczacılık Tarihi", İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, s.21.
- Baytop 1997 Baytop, T., "Anazarbalı Dioscorides" –Sandoz derg.1.10.
- Blunt & Raphael 1979 Blunt, W., Raphael, S. The Illustrated Herbal, 17, Hardcover, December 1.
- Busbecq 1939 Busbecq, O.G. "Türk mektupları 301", çeviren: H. Cahit Yalçın, İstanbul.
- Cowen & Helfand 1990 Cowen, D., Helfand, W. Pharmacy An Illustrated History, Korea, s. 49.
- Deliorman 2011 Deliorman, O. *Viscum album* (Ökse otu). Demirezer Ö, editör. FFD monografıları, Tedavide kullanılan bitkiler. Ankara: Özyurt matbaacılık: 721-730.
- Demirci & Özhatay 2012 Demirci, S., Özhatay, N. An ethnobotanical study in Kahramanmaraş (Turkey); wild plants used for medicinal purpose in Andirin, Kahramanmaraş. Turkish J Pharm Sci 9(1): 75-92.
- Demirci Kayıran 2019 Demirci Kayıran, S. Dioscorides' in De De Materia Medica Adlı Eserindeki Tıbbi Bitkilerin Doğu Akdeniz'de Günümüzdeki Kullanımlarının Araştırılması. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 9(2), 189-202.
- Dioscorides Dioscorides. Kitabü'l-Haşayiş, Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya No.3702, vr.
- Dölen 1998 Dölen, E. Eczacılık Tarihi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları,
- Gökıldız 2013 Gökıldız, Ş., Alan, S., Öztürk, M., Şenesen, R.O. Traditional health practices in mountain, plain and seaside regions of Adana in Turkey: Maternal and infant health. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi 3(3): 21-9.
- Gunther 1968 Gunther, R.T. The Greek Herbal of Dioscorides. ıllustrated by A Byzantine AD.512. Englished by John Goodyer, A.D. 1655, Edited and First Printed A.D. 1933, Facsimile of the 1934 Edition, London-NewYork, s. 1.
- Harput 2011 Harput, Ş. *Urtica dioica- Urtica urens* (Isırgan). Demirezer Ö, editör. FFD monografıları, Tedavide kullanılan bitkiler. Ankara: Özyurt matbaacılık, 695-704.
- Karaman & Kocabas 2001 Karaman, S., Kocabas, Y.Z. Traditional medicinal plants in Kahramanmaraş. The Sciences 1(3): 125- 128.
- Kıran 2006 Kıran, Ö. Kozan yöresi florasındaki tıbbi bitkiler ve bunların halk tıbbında kullanılışı. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Deontoloji Ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Sargın 2015 Sargın, S.A. Ethnobotanical survey of medicinal plants in Bozyazı district of Mersin, Turkey. J of Ethnopharm 173: 105-126.
- Şehvaroğlu 1961 Şehvaroğlu, B.N. "Dioscorides'in De Materia Medica'sı ve tesirleri"-Eczacılık Bült.3 (3): 37.

- Tekiner 2009 Tekiner, H., Dioscorides'Materia Medica Manuscripts in Turkey,http://www.pharmaziegeschichte.at/ichp2009/vortraege/vortraege_volltext_pdf/L07.pdf.
- Temiz & Acar 1984 Temiz, A., Acar, J. Gıdalardaki doğal toksik bileşikler. Gıda Dergisi; 9(1): 31-39.
- Terzioğlu 1992 Terzioğlu, A. "Yahudilerin İspanya'dan Türkiye'ye Göçlerinin 500. Yılı Dolayısı ile Kanuni Sultan Süleyman'ın Saray Hekimi Musa Bin Hamun ve Onun Dış Tababetine Dair Türkçe Bir Kitabı", Tarih ve Toplum 106. s. 35.
- Uygur 2016 Uygur, H. Çukurova Tıp Tarihi, Karahan Kitabevi, Adana.